

Egy történelmi spekuláció genezise

*Széljegyzetek Koltay András: Ungváry Krisztián pereit
Magyarországon és Strasbourgban –
Pillanatfelvétel a közéleti szereplők hírnév- és becsületvédelmének
jelenkori magyarországi állapotáról című tanulmányához*

KISS LÁSZLÓ*

1. Bevezető gondolatok

Koltay András kollégám fenti címmel megjelent tanulmányát¹ több okból is üdvözlendőnek tartom. Mindenekelőtt azért, mert a Szerzőnek alkalmat adott arra, hogy a magyar bírói gyakorlatban fellelhető egyenetlenségekre felhívja a figyelmet. Igaza van ugyanis abban, hogy a különböző polgári és büntető bíróságok nem alkalmaznak egységes, következetes mércét a közéleti szereplők hírnév- és becsületvédelmével kapcsolatban, illetve nem használják egységesen a 36/1994. (VI. 24.) AB határozat mércéjét sem. Koltay András értékelő-elemző munkája, nem utolsósorban átgondolt álláspontja komoly hozzájárulást jelenthet a tisztánlátáshoz. A Szerző szerint az adott ügyben a bíróságok döntései jórészt azon múltak, hogy tényállításnak vagy véleménynyilvánításnak minősítették az Ungváry Krisztián által közzétett általam sérelmezett elemeit. Minthogy alapvető jelentőségű kiindulási pontnak tartom, idézem Koltay András ideillő néhány mondatát:

„A hét különböző – az ügy érdemére kitérő – bírósági döntés közel egyenlő arányban (4:3) ítélte a leginkább fontos részeket ténynek, illetve véleménynek. Ez a körülmény önmagában utal arra, hogy igen nehezen megítélhető tartalmakról van szó. Az ilyen határozatokban lényegében nincsenek világos támpontok a bíróságok számára, saját belátásukra és szövegértelmezésükre van bízva a közlés jellege felőli döntés (amely az alkalmazandó mérce azonosításának előfeltétele, tekintettel a tényállítások és a vélemények jogi értékelésében található eltérésekre). A bírósági döntésekről általánosságban megállapítható, hogy nem bonyolódottak hosszas nyelvészeti vagy más jellegű clemzésekbe abban a tekintetben, hogy minek is tekintik a sérelmezett részeket.”

Koltay András tanulmánya tényleg komoly segítséget jelenthet az egyes kategóriák (vélemény, tényállítás, következtetés) jelentéstartalmának feltárásához. Örülök a tanulmánynak azért is, mert tudományos felelősséggel nyúl vizsgálatának tárgyához. Igazán kár azonban, hogy Ungváry Krisztián nem a teljes (per)anyagot juttatta el a Szerzőhöz, így a kutatások és következtetések csupán a hozott anyagra koncentrálnak. Engem persze Ungváry szelektív

* Alkotmánybíró, egyetemi tanár. Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar. E-mail: kiss@mkab.hu

¹ KOLTAY András: Ungváry Krisztián pereit Magyarországon és Strasbourgban. Pillanatfelvétel a közéleti szereplők hírnév- és becsületvédelmének jelenkori magyarországi állapotáról. *In Medias Res*. 2014/1. 129–145.

‘könyvtári tudományos módszerei’ már nem lepnek meg, mégis kár, hogy ennek a Szerző is áldozatává vált. Mindezt amiatt is hangsúlyoznom kell, mivel Ungváry „jóhízeműségéről” többször is szó esik a bírói ítéletekben, de magában a tanulmányban is.

Külön hálával tartozom Koltay Andrásnak amiatt is, mert tanulmánya ráirányította a figyelmet arra, hogy a vélemények, tényállítások, következtetések elhatárolásához elengedhetetlenül fontos a tények, események, történések (nem történések) pontos ismerete. Fontos az is, valamely bizonyítási eszközt (bizonyítékot) teljes egészében figyelembe vesznek-e a bíróságok (illetve a témakört kutatók). Egyszerűbben szólva: a tényállás pontos és korrekt felderítése nélkül nem lehet az iménti kategóriákat egymástól felelősen elhatárolni. Jelen írásom ez utóbbi állításomat igyekszik alátámasztani.

2. Mi történt, mi nem történt?

Erre a kérdésre a legátfogóbb választ a strasbourgi Emberi Jogok Európai Bíróságának (EJEB) az *Ungváry és Irodalom Kft. kontra Magyarország* ügyben hozott ítélete² adja meg:

„A Bíróság megjegyzi a Legfelsőbb Bíróság azon megállapítását, miszerint az első kérelmező nem tudta bizonyítani, hogy K. úr rendszeres kapcsolatban állt az állambiztonsággal, gyakran elébe ment a szervezet elvárásainak és túlteljesítette annak elvárásait. A Bíróság megjegyzi, hogy ezek a közlések túllépik az újságírás, a tudományosság és a nyilvános vita határát. A jelen ügyben nem a kifejezés – érvekkel alátámasztható módon túlzó – formája, hanem a *spekulációk* (kiemelés tőlem – K. L.) jóhírnév-sértő tartalma az, amit a Bíróság kellő ténybeli támasz hiányában kifogásolandónak talál. Továbbá a Legfelsőbb Bíróság megjegyezte, hogy az állítások egy televíziós műsorban és egy könyvben (...) később ismételtel megdételre kerültek, ami további kárt okozott K. úrnak. A Bíróság is kifogásolandónak találja, hogy a szóban forgó könyv megjelentetésével az állítások még a helyreigazításra kötelező ítélet meghozatala után is megismétlésre kerültek. (...)”

Az EJEB ítélete szerint sem volt tehát semmiféle kapcsolat az állambiztonsággal, Ungváry minden ezzel ellentétes állítása, véleménye, következtetése (az EJEB szerint) a spekulációk körébe tartozik. Ungváry spekulált, legalább erről most már az EJEB-től sikerült papírt is szereznie. Nem tudom, ki hogyan van vele, de szerintem egy történész számára ez a minősítés – legalábbis ‘ügynök-ügyekben’ – a történészi pályájának a végét kellene, hogy jelentse.³

² *Ungváry and Irodalom Kft. v. Hungary*, no. 64520/10., 2014. március 3-i ítélet 53. pont.

³ 2014. május elején Ungváry Krisztián az MTA aranyérmét kapta eddigi munkásságának elismeréseként.

2.1. A tényállás sarkpontjai

Koltay András tanulmánya Ungváry Krisztián „Egy eljárás genezise: a Dialógus Pécssett” címmel írt cikkéből⁴ az alábbi – engem terhelő – megállapításokat emelte ki: a Kádár-rendszerben

- a) tevékenységem teljes mértékében kimerítette az ügynöki munka fogalmát;
- b) rendszeres és minden jel szerint kollegiális kapcsolatban álltam az állambiztonsággal, sok esetben elébe mentem az elvárásainak;
- c) hivatalos kapcsolatként a besúgásban vagy a kemény kéz politikájának követelésében serénykedtem;
- d) hivatalból jelentettem az állambiztonságnak;
- e) felléptem egy állítólagos Dialógus-szimpatizáns hallgatóval szemben, ami annak a politikai halálát jelentette.

A Szerző táblázata jól illusztrálja, hogy miként oszlott meg az egyes bíróságok álláspontja abban a kérdésben, hogy a felsorolásban szereplő elemek a tényállítás, a véleménynyilvánítás vagy a következtetések körébe esnek-e. Ezt a sokszínűséget egyértelműen az okozta – legalábbis nézetem szerint –, hogy a bíróságok nem tekintették át teljes lelkiismeretességgel azokat a bizonyítékokat (ellenbizonyítékokat), amelyeket a rendelkezésükre bocsátottam az eljárás kezdetén, de később folyamatosan is. Mindezt felerősítette az Ungváry Krisztiánt érezhetően övező nimbusz, amelyről nem egy eljáró bíró is többször meghatódottan emlékezett meg az előtte folyó eljárásban.⁵ Ez az Ungváryt övező – a magyar médiában való kiváló beágyazottságának köszönhető – bizalom sok esetben eljutott odáig, hogy a bíróságok a jóhiszeműségét már eleve feltételezték. Nos, hát akkor ehhez adnék először egy adalékot.

Ungváry az engem bemocskoló cikkét 2007. május 18-án jelentette meg az *Élet- és Irodalom* című hetilapban. Azonnal kilátásba helyeztem büntető- és polgári eljárásokat – ezek hatására, a cikk megjelentetését követően kezdte lázasan kutatni a bizonyítékokat. 2007. május 26-án levélben kereste meg azt a valahai állambiztonsági tisztet, aki annak idején, 1983-ban a pécsi Dialógus-csoporttal foglalkozott. Nála keresett – tehát a cikk megjelenése után egy héttel – engem terhelő bizonyítékokat, állítva, hogy az a benyomása, hogy közöm volt az állambiztonsághoz, s a remélt adatokkal szeretné kiegészíteni a Dialógus-dossierét. A választ 2007. július 25-én kapta meg, mely ekképpen szólt:

„A lejárato kampánnyal kapcsolatban ki kell jelentenem, hogy a Pécsi Tudományegyetem állami, párt- és KISZ-vezetőit »hálózati« jellegű munkára nem kértük fel, erre a vonatkozó utasítások, parancsok nem adtak lehetőséget (...) Továbbá Kiss László egyetemi oktatóval kapcsolatban meg

⁴ UNGVÁRY Krisztián: Egy eljárás genezise: a Dialógus Pécssett. *Élet és Irodalom*, 2007. május 18.

⁵ Érdekes módon arról egyetlen alkalommal sem esett szó, hogy Ungváryt ügynök ügyekben két büntető perben is bűnösnek nyilvánították és megrótták, illetve legalább két polgári perben elmarasztalták személyiségi jogvértés miatt (egyszer egymillió forint, majd másodszer hatszázezer forint nem vagyoni kár megtérítésére kötelezték). A strasbourgi EJEJEB előtt is rejte maradt ez a múltja, ott is „ismert” és „neves” történészként aposztrofálták. Csak a magam számára jegyzem meg: vajon a szabad véleménynyilvánítás mércéje ugyanaz-e egy többszörösen (és jogerősen) elmarasztalt személynél, mint annál, aki ilyen múlttal nem büszkélkedhet? Mindenesetre érdemes lenne ezt a kérdést is egyszer, nyilvános fórumon megvitatni.

kívánom jegyezni – 25 év távlatából visszatekintve –, hogy emlékezetem szerint nem is ismertem, vele kapcsolatban nem álltam. Így mindenki tisztába lehet vele, hogy milyen »fontos« szerepe lehetett a »DIALÓGUS« békemozgalmi csoport felderítésében és bomlasztásában.⁶

A 'jóhiszemű' Ungváry Krisztián tehát már 2007-ben (a perek megindulása előtt) tudta, hogy semmi közöm nem volt sem az állambiztonsághoz, sem pedig a Dialógus-csoporthoz. Mindezt 'jóhiszeműen' és bölcsen elhallgatta, így a benyomása változatlanul az maradt, ami a kitalált, kispekulált koncepcióját megerősítette. Ezzel az információval azután nem is egészítette ki a Dialógus-dossziét sem. Ennyit a jóhiszemű, elfogulatlan – ez év tavaszán akadémiai éremmel kitüntetett – történészről.⁷

E kis kitérő után vegyük sorra az egyes – táblázatban szereplő – elemeket, kiegészítve a valódi tényállás hiányzó és kellően figyelembe nem vett elemeivel. Még egyszer is hangsúlyozom: a tényállás pontos feltárása nélkül nem lehet állást foglalni egyes kijelentések besorolásáról, közelebről arról, hogy az adott esetben tényállításról, valós tény hamis színben történő feltüntetéséről, véleményről, következtetésről (vagy éppen spekulációról) van-e szó.

2.1.1. Tevékenységem teljes mértékben kimerítette az ügynöki munka fogalmát; rendszeres és minden jel szerint kollegiális kapcsolatban álltam az állambiztonsággal, sok esetben elébe mentem az elvárásainak

Ungváry Krisztián – az EJEB által spekulációnak minősített – eljárása leginkább itt érhető tetten. A magyar bíróságoknak sem kellett volna semmi egyebet tenniük, mint azt, hogy bizonyítékokat kérjenek tőle súlyos állításainak alátámasztására. Arra mindenképpen fel kellett volna figyelniük, hogy a neves történész önmagával is ellentmondásba keveredik e kategóriák használatakor, mit sem törődve azzal, hogy mások magánéletébe és becsületébe súlyosan belegázol. Mit is mond a cikkben? Azt a zagyvaságot, amely az EJEB-hez benyújtott kérelmében is világosan nyomon követhető. A kérelem nyolcadik oldala idézi a következőket az Élet és Irodalom cikkéből:

„Míg Gáspár, Molnár vagy Kiss hivatalos kapcsolatként a besúgásban vagy a kemény kéz politikájának követelésében serénykedett, addig ő (Gyurcsány Ferencről van szó – K. L.) e helyett legalább nyílt sisakkal képviselte a KISZ egyébként képviselhetetlen álláspontját. Az idézett mondat kiemelt része különösen fontos, mert mutatja, hogy az állambiztonság a KISZ- és pártfunkcionáriusokat gyakorlatilag állambiztonsági feladatok végrehajtására, figyelésre és jelentések írására használta. *Említettek tevékenysége tehát teljes mértékben kimeríti az ügynöki munka fogalmát* (kiemelés tőlem – K. L.). Elsősorban Molnár László és dr. Kiss László állt rendszeres és minden jel szerint (kiemelés tőlem – K.L.) kollegiális kapcsolatban az állambiztonsággal, sok esetben elébe menve elvárásainak.”

⁶ Ezekhez a dokumentumokhoz csak 2013. december végén jutottam hozzá, így azokat a 2010-ben zárult eljárásokban még nem tudtam felhasználni.

⁷ *Az Ügynekemese. Az Ungváry-dosszié* című, 2016. március végén megjelenő könyvemben részletesen is bemutatam Ungváry Krisztián 'jóhiszemű' kutatási módszereit. Másoknál is hasonló megrökönyödést keltett ugyanis Ungváry bátorsága, alaptalan vádaskodása, vagy az a mód, ahogy kutat. E könyvem tízoldalas mellékletét képezik az Ungváry-módszert kritikai élel bemutató források.

Tehát a cikk ügynöknek minősített – ezt állította –, s ezt a kérelem is felidézi, mint ahogyan tíz sorral lejjebb azt is, hogy „Kiss László felperesről a szerző, Kérelmező (1) nem állította, hogy ügynök lett volna vagy állambiztonsági besúgó.” Ez a ‘katyvasz’ végigvonult a magyarországi eljárásokban is, sajnos kevés bíróban ébresztve gyanút. Írja a cikk azt is, hogy „besúgásban serénykedtem”. Vajon ez nem egyértelmű állítás? S azután ugyanerre az alperesi, majd EJEB-hez benyújtott kérelmezői kijelentés: „Kiss László felperesről a szerző, Kérelmező (1) nem állította, hogy ügynök lett volna vagy állambiztonsági besúgó.” Világos beszéd: a cikkben ugyanabban a besúgásban „serénykedtem”, amely besúgást ugyanezen alperes (kérelmező) szerint el sem követtem. Máig érthetetlen számomra, hogy ezt a belső ellentmondást miért nem sikerült felfedezniük azoknak a bíróságoknak, amelyek ezt az alperesi felelőtlen kiszólást véleménynek minősítették. Nyilván azért nem, mert ahelyett, hogy gondosan feltárták volna a tényállást, inkább hasraütés-szerűen csak tippeltek. Még egyszer megismételném, hogy itt egy ember és több család becsületéről, tisztességéről volt (van) szó, elvárható (lett volna) tehát a bíróságoktól is a tisztességes eljárás.

Írta még a cikk azt is, hogy Kiss László állt „rendszeres és minden jel szerint kollegiális kapcsolatban az állambiztonsággal, sok esetben elébe menve az elvárásainak”. Három bíróság is véleménynek minősítette ezt a kijelentést, semmi jelentőséget sem tulajdonítva annak, hogy az alperes semmivel nem támasztotta alá sem a „rendszerességet”, sem pedig azt, mit is takar valójában a „minden jel szerint” és az „állambiztonsággal való kollegiális kapcsolat” kitétel. Szemben az EJEB döntésben írtakkal, nem vették észre, hogy itt az általuk is tisztelt, neves történész spekulációjáról van szó, amely – mint az EJEB ítéletének 53. pontja írja – „nélkülözi a kellő ténybeli támaszt”. Az EJEB-ítélet szerint Ungváry mindezeket „nem tudta bizonyítani.” Miért nem kérdeztek rá Ungváry bizonyítékaira a (véleménynyilvánítást feltételező és gyanító) magyar bíróságok?

2.1.2. Hivatalos kapcsolatként a besúgásban vagy a kemény kéz politikájának a követelésében serénykedtem

Ungváry kártyavarának fontos építőeleme az, hogy „hivatalos kapcsolata” voltam az állambiztonságnak. Erre alapozva érezte úgy, hogy alappal besározhat és lejárthat. Az ún. hivatalos kapcsolat mibenlétének pontos feltárása komoly hozzájárulást jelenthetett volna a magyar bíróságoknak ahhoz, hogy az erre alapozott kijelentések vélemény vagy tényállítás jellegét megítélhessék. Minden ehhez szükséges dokumentum a rendelkezésükre állt, ugyanakkor ezek aprólékos és lelkiismeretes feldolgozása elmaradt. Nem ok nélkül írja tehát az EJEB ítéletének 52. pontja a következőket: „A Bíróság úgy találja, hogy a hivatalos kapcsolat tág megfogalmazás, amely alkalmas arra, hogy olvasójában a fogalom tartalmát és jelentőségét illetően eltérő elképzeléseket keltsen.” Mit is takar tehát a „hivatalos kapcsolat”? Lakatos Sándor és Mulik László releváns munkája szerint a következőket:

„3. A hálózaton kívüli kapcsolatok

a) A hivatalos kapcsolat

Hivatalos kapcsolatnak nevezzük azt a személyt, aki az adott területen, vonalon vagy objektumban vezetői munkakörénél fogva kötelezően segíti az állambiztonsági szervek munkáját. (...)

A hivatalos kapcsolatok tehát meghatározott beosztásokat, funkciókat betöltő személyek: pl. üzemben az igazgató, főmérnök, személyzeti osztályvezető, illetve a fegyveres erőknél a HM, BM együttes utasítás szerint a különböző hatáskörű felelős vezetők, parancsnokok, párt- és tömegszervezetek vezetői, »T« irodák vezetői stb. (...)

b) A kölcsönös támogatás és tájékoztatás (...).

A hivatalos kapcsolat nyilvántartásba nem vehető.⁸

Az idézett a) ponthoz kapcsolódóan a tankönyv idézi a belügyminiszter parancsát.⁹ E szerint:

„Az állambiztonsági szervek alakítsanak ki rendszeres munkakapcsolatot az illetékességi területükhöz tartozó minisztériumok, intézmények, vállalatok stb. azon vezetőivel (a továbbiakban hivatalos kapcsolat), akik beosztásuknál, hatáskörükénél fogva kellő áttekintéssel rendelkeznek az adott terület helyzetéről, és készséget tanúsítanak az állambiztonsággal összefüggő adatok szolgáltatásával (kiemelés tőlem – K. L.) az operatív munkát elősegítő egyes személyi és tárgyi feltételek biztosítására.”

Fontos szerepet tulajdonít tehát az Ungváry által a periratokhoz becsatolt tankönyvrészletben idézett belügyminiszteri parancs is annak, hogy az ún. „hivatalos kapcsolat” tanúsít-e készséget az együttműködésre. Amikor Ungváry hivatalos kapcsolatot állított, a fogadó oldaláról a készséget is bizonyítani kellett volna. Minthogy azonban ez nem illett bele a koncepciójába, így a tankönyv idevonatkozó részét inkább nem is idézte. A 'levéltári történelmi tudományos módszer' ismét megakadályozta a valóságos helyzet feltárását. Mindezen dokumentumok a bíróságoknak is rendelkezésére álltak. Gondos tanulmányozásuk és értékelésük útját állhatta volna a hivatalos kapcsolatra alapozó Ungváry spekulációnak. Egyszerűen eldönthető lett volna az a dilemma is, vajon hamis tényállításról, valós tények hamis színben történő feltüntetéséről, vagy véleménynyilvánításról van-e szó. Alighanem ismét az EJEB új kategóriája itt is a legtalálhatóbb: Ungváry ezúttal is minden „valós támasz nélkül spekulált”.

Még egy adalék a fentiekhez: az a hivatalos kapcsolat, aki készséget mutatott az együttműködésre, gyakorlatilag beszervezett ügynöknek számított. A beszervezettektől pedig kötelező volt a nyilatkozatvétel¹⁰ is, amelynek mindenképpen nyoma maradt. Ezt sem produkálta (mert nem is produkálhatta) Ungváry, a bíróságok pedig nem elemezték az iratanyagot ebből a nézőpontból (sem).

⁸ LAKATOS Sándor – MULIK László: *Az állambiztonsági munkában felhasználható operatív erők, eszközök és alkalmazott módszerek, a hálózat szervezése. Jegyzet a BM Tartalékosztizst-képző Iskola hallgatói részére.* 16-67/216/87. BM Könyvkiadó, 1988. 848.

⁹ A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 005. számú parancsa. Budapest, 1972. április 5.

¹⁰ Uo., 23. c) pont.

2.1.3. *Hivatalból jelentettem az állambiztonságnak*

A Magyar Nemzet 2014. április 10-i számában tízmillió forintot ajánlottam fel annak, aki akár csak egyetlen Ungváry által sejtetett, állambiztonsági szerveknek írt jelentésemet produkálni tudja.¹¹ Ungvárynak az ún. Információs Jelentésekkel operálva még az EJEB-et is sikerült úgy megzavarnia, hogy a strasbourgi ítélet is oldalakon keresztül foglalkozott azzal, miért nem tárta fel a magyar Legfelsőbb Bíróság azt, vajon ezek a felsőbb pártszervek részére készített (általam nem is írt, csak szerkesztett) belső jelentések eljuthattak-e annak idején az állambiztonsághoz.

„54. [A] Legfelsőbb Bíróság alapvető fontosságúnak találta, hogy nem volt bizonyíték arra vonatkozóan, hogy K. úrnak, a Dialógus-ügyről a párhierarchián belül írt jelentése a Belügyminisztérium megbízásából, utasítására, illetve elvárására készült (...)

55. A Legfelsőbb Bíróság elmulasztotta megvizsgálni, hogy a kommunista rendszer hatóságai hozzáféréssel rendelkeztek-e K. úr jelentéseihez (...)

59. A Bíróság úgy véli, hogy az első kérelmező nem bizonyította, hogy K. úr ténylegesen az állambiztonság megbízásából járt el és jelentéseit annak megbízásából készítette, az azonban nem vitatott tény, hogy K. úr párttitkárként jelentéseket írt a Dialógus-ügyről.”

Sem a Dialógus-ügyről, sem egyéb másról semmiféle – állambiztonsági szempontból releváns – jelentést nem írtam. Nincs ilyen, s ezt a magyar bíróságoknak is rendkívül egyszerű lett volna kideríteniük, hiszen az ezzel kapcsolatos teljes iratanyag is a rendelkezésükre állt. Ungváry körmönfont sejtetései azonban felülírtak mindenféle jóakarató vizsgálódásra irányuló szándékot. De mit is mutatnak a feltáratlan tények?

1983 és 1988 között az egyetemi pártbizottság társadalmi megbízatású titkárhelyetteseként az én dolgom volt az egyetemi tizenhárom pártalapszervezet által beküldött, felsőbb (városi, megyei) pártszervekhez továbbítandó havi Információs Jelentések összeszerkesztése, ezen belül is az I., ún. szervezeti rész kompilálása. Ez foglalta össze azt, melyik alapszervezetben volt az adott hónapban taggyűlés és/vagy vezetőségi ülés és milyen napirendekkel. A II. részt (közkeletű nevén ‘hangulatjelentést’) egyik kollégám állította össze. Összeállíthattam volna akár én is, hiszen azokban például arról volt szó, hogy miért nem lehet reggel kilenc óra után Pécssett napilapokat kapni, nem éri el Budapesten a pécsi gyors a győri gyorsot, miért nem lehet folyamatosan kapni ‘20-as’ kolbászt. Szó volt még bennük az elmaradt kátyúzásokról, a Gyakorló Iskola fenyőünnepéről és még arról – egyebek mellett –, hogy már megint sokat kellett várni a május 1-jei felvonuláson az indulásra, vagy hogy sok a kutyapiszok Pécs utcáin.

Ungváry ezekből az Információs Jelentésekből mintegy tíz-tizenkét példányt csatolt be, kijelölve azokban bizonyos részeket. Hogy miért éppen a megjelölt mondatoktól jött lázba, máig nem tudom. Nagyobb baj az, hogy a bíróságok egy része sem gondolkodott el ezen. Pedig ha ezt megteszik, és az iratanyagot tartalmilag elemzik, nyilvánvaló lehetett volna számukra, hogy Ungváry Krisztián a saját (történelmi) szakmájának a szabályait is súlyosan megszegte, hiszen

¹¹ A felajánlásomat (Megyeri Dávid: *Spekulációk hálójában – Strasbourgi jogi megerősítés* Kiss László alkotmánybíró, Magyar Nemzet 2014. április 10.) fenntartom, sőt kibővítem azzal, hogy egy-egy millió forintot adok annak, aki bebizonyítja, hogy besúgtam őt.

tendenciózan kivette valamennyi Információs Jelentésből az I. (szervezeti) részt, csupán az ún. hangulatjelentést csatolta be. Ezért kezdődtek a csatolmányai a negyedik, ötödik, hatodik stb. oldalakon. Tette ezt annak tudatában is, hogy az Információs Jelentéseket ketten állították (szerkesztették) össze. Meg kellett volna például győződnie arról, ki írta a II. részt. Ha tehát nem emeli ki Ungváry az ügy szempontjából végül is a számára is semmitmondó és érdektelen I. (szervezeti) részt, s ha történészhöz illő korrektséggel utánajár annak, ki állította össze azokat, úgy megtudhatta volna, hogy én éppen az általa is – nyilván jelentéktelensége okából – kihagyott és be nem csatolt szervezeti rész összeállításáért (ismétlem, nem megírásáért, hanem összeszerkesztéséért) voltam a felelős.

Nos, ezekkel a jelentésekkel operált Ungváry, tökéletesen elbizonytalanítva velük azokat a magyar bíróságokat, amelyek bemondásra hittek Ungváry állításainak. Pedig hát a valóság egészen más volt.¹² Ungváry az „információs jelentés” és „hangulatjelentés” szavaknak szinte kultikus jelentőséget tulajdonított. Azt a látszatot igyekezett velük kelteni, hogy ezek azok a dokumentumok, melyek a „hivatalos kapcsolatokat” a III/III-as szervezetekhez bekötötték. Ha azonban itt is a korrekt történészi módszert választva megvizsgálta volna ezek rendeltetését és útját, nem azt látta volna meg, amit mindenáron szeretett volna bennük látni. Ezek a dokumentumok havonta ötven-hetven példányban készültek, s kifelé – mint fentebb írtam – a Városi Pártbizottság, s rajta keresztül a Megyei Pártbizottság (és az MSZMP Központi Bizottságának) informálását szolgálták. A bemutatott – s éppen Ungváry által bejelölt – tartalmuk egyébként teljességgel alkalmatlanná is tette őket bármiféle állambiztonsági felhasználásra. Ha egyébként – ahogy Ungváry remélte – ezek a III/III-as szolgálatnak készültek volna, bizonyára nem ötven-hetven példányban sokszorosították volna őket. S hogy miért volt „bizalmas” a minősítésük, arra ép ésszel annak idején sem lehetett és ma sem lehet választ adni.

Ezek az Információs Jelentések az intézményen belüli tájékoztatást szolgálták. Erről – az Ungváry által becsatolt iratok között található – 1983. október 31-i ülés jegyzőkönyvének melléklete¹³ így ír:

„– Kiadványként minősíthető a most érintett pártbizottsági *Információs Jelentés*, amelyet a Végrehajtó Bizottság két tagja állít össze. A párt- és tömegszervezeti munka valamennyi részterületéről beérkező információs jelentések tartalma lényegében az egész intézmény megközelítően hű szervezeti és hangulati keresztmetszetét próbálja megadni. Gyakorlatilag alig akad olyan probléma, amelyet e részjelentések ne hoznának felszínre. (A beérkező információs „alapanyag” mennyiségileg is tekintélyesnek mondható: havonta mintegy 200 *oldalnyi anyagból kell elkészíteni* az intézményi Információs jelentés összeállítását.)

– Kívánatos, hogy a pártbizottsági Információs jelentést összeállító VB-tagok rendszeresen kiemeljék és megszövegezzék azokat a jelzéseket, amelyeket az *Egyetemi Tájékoztató*ban is célszerű megjeleníteni.

¹² Ungváry ezekre alapozott fantazmagóriáját a történészeknek tömegesen cáfolniuk kellett volna. Persze azzal is megelégedtem volna, ha ezekről a Magyar Állam megkérdezett volna engem, akit több mint száz esetben emleget az EJEH határozata.

¹³ Az egyetemi kiadványok helyzete és az információs munka minőségével kapcsolatos tapasztalatok összegzése.

– A havi információs anyagokat összefoglaló jelentésben szereplő kérdéseket, javaslatokat a jellegüknek megfelelő egyetemi szervezetek, illetve vezetői szintek válaszolják meg, illetve használják fel intézkedéseik és döntéseik előkészítésében.”

Látható, hogy az Ungváry számára oly sokat ígérőnek tűnő Információs Jelentések egyetemi kiadványnak minősültek, amelyek tartalma az Egyetemi Tájékoztatóban is közzéteendő volt. Ennyit ezek III/III-as kapcsolatot bizonyító erejéről.

Rövid megjegyzésként: Ungváry nem mindig óvatos. Szerencsétlen módon ugyanis éppen ő csatolta be az imént idézett – az 1983. október 31-i ülésről készült – jegyzőkönyvet is, amelynek a melléklete az Információs Jelentéseket egyetemi kiadványnak minősítette. Úgy látszik hát, hogy a tendenciózus koncepcióépítés tudományosan szelektív ‘történelmi módszerének’, szakmai kompetenciájának keretei közötti szaktudományos alkalmazásában sem volt következetes. Persze ezért hálával tartozom neki, hiszen időt spórolt nekem azzal, hogy a rágalmai mellett egyidejűleg megküldte azok cáfolatát is. Csak hab a tortán, hogy az egyetemi Információs Jelentések 1983. október 31-én egy napirenden szerepeltek a Hölgyfutárral és a Báli Újsággal.

Ungváry Krisztián *corpus delictiként* tehát ilyen jelentéseket csatolt be. Az általa fő szabályként követett ‘tudományosan szelektív történelmi módszer’ folytán nem az Információs Jelentések tényleges szerepének bemutatásában volt érdekelt, hanem annak a látszatnak a keltésében és fenntartásában, hogy ezek valamifajta III/III-as kapcsolódású anyagok voltak. Ilyen alapon persze akár a korabeli időjárás-jelentéseket is becsatolhatta volna.

A magyar bíróságok jó része nem vizsgálta meg az Információs Jelentésekkel kapcsolatos, rendelkezésére álló dokumentumokat. Így Ormos Mária szakvéleményének sem tulajdonítottak jelentőséget, jóllehet az meglehetősen egyértelműen fogalmazott:

„A két kategória [az állambiztonságnak szóló és egyetemi Információs Jelentések. A szerző] jogi összeolvasztására történő kísérlet nemcsak a fennálló jogrendbe nem illeszkedik, de azzal ellentétes, és egyúttal eltorzítja az egykori valóságot. Ezt az eljárást történelemhamisításnak szokták nevezni.”

A Fővárosi Ítélet tábla 2. számú polgári tanácsának más volt a véleménye:

„A peradatokból kitűnően a felperes havonta információs jelentéseket készítette az egyetem pártbizottsága részére. A II. rendű alperes erre alapította a besúgásra vonatkozó kijelentését. A Fővárosi Ítélet tábla úgy ítélte meg, hogy a jelentések valós tényére tekintettel minősítette a felperes tevékenységét besúgásnak, tehát olyan következtetésről van szó, ami nem kelt hamis látszatot.”¹⁴

Az Ítélet tábla ezzel valójában – velem együtt – több százezer embert besúgónak minősített (volt alapszervezeti párttitkárokat, KISZ-titkárokat, szakszervezeti bizalmiakat stb.). Ha mind ezeket összevetem Ormos Mária akadémikus fent idézett szakértői véleményével, úgy joggal állapíthatom meg, hogy a Fővárosi Ítélet tábla tanácsa készségesen asszisztált egy tetten ért történelemhamisításhoz. S a gyanút még csak az sem keltette fel benne, hogy Ungváry az 1983.

¹⁴ Pf.21.082/2009. 10. oldal, utolsó bekezdés.

október 31-i egyetemi pártbizottság üléséről szóló Információs Jelentésnek csak a második és a negyedik oldalát küldte be. A be nem küldött oldalak szóltak egyébként arról, hogy az Információs Jelentések egyetemi kiadványnak minősültek, részei voltak az Egyetemi Tájékoztatónak, s hogy a róluk szóló előterjesztés egy napirenden szerepelt a Báli Újságokkal és a Hölgyfutárral. Hogyan is lehetett ilyen – feltáratlan – bázison álló bírói ítélettől elvárni azt, hogy korrekt állást foglaljon arról, Ungváry véleményt nyilvánít, valótlan állít, esetleg valós tényt tüntet fel hamis színben, vagy egyszerűen csak spekulál?

2.1.4. Felleptem egy állítólagos Dialógus-szimpatizánssal szemben, ami annak a politikai halálát jelentette

Ungváry a perek folyamán előszeretettel használt hangzatos kifejezéseket. Ilyen volt az a Kr. u. 1983 tavaszán tanúsított magatartásom, amely – szerinte – egy valahai Dialógus-békecsoporttal szimpatizáló jogi kari KISZ-titkárjelölt politikai halálát okozta. A tények ellenére sikerült is elmélyítenie ezt a tévhitet a magyar bíróságok erre hajló egyik részében, de még az EJEB előtt is sikerrel szomorkodott a saját maga által talált gondolaton. Mert hogy mit is nyilatkozott 2010. május 25-én a magyar bíróságok számára a politikailag elhalálozott? A következőket:

„Az Élet és Irodalom című hetilap 2007. május 18-i számában Ungváry Krisztián történész cikket jelentetett meg »Egy eljárás genezise: a Dialógus Pécsset« címmel. E cikkben a történész az én nevemet is megemlíti olyanként, mint aki »politikai halált« szenvedett azért, mert 1983-ban dr. Kiss László (akkor egyetemi párttitkárhelyettes) nem az én kari KISZ-titkári posztra történő megválasztásomat támogatta.

Büntetőjogi felelősségem tudatában kijelentem, hogy az esetnek rám nézve sem akkor, sem később semmiféle hátrányos következménye nem volt, annak pályám alakulására sem volt hatása. Mindezt a történész úrnak magam is elmondtam volna akkor, ha az újságírás írott és íratlan szabályait betartva az idézett cikk megjelenése előtt bármilyen módon megkeresett volna. Sajnos ez azonban elmaradt, így a tárgyi cikk nevemet mindennemű hozzájárulásom nélkül tartalmazta.”

Ez is alighanem tény, nem pedig vélemény. Ám, ha egy bíróság nincs helyzetbe hozva és nem fér hozzá az ilyen tartalmú nyilatkozatokhoz, úgy csak abból főzhet, amije van. Gyanítom, hogy az iménti nyilatkozattal Ungváry nem örvendeztette meg az EJEB-et sem, máskülönben ugyanis az nem foglalkozott volna ezzel a hazugsággal.¹⁵ Fontos dokumentumok visszatartása

¹⁵ Sem a kérelemhez és mellékleteihez, sem a Magyar Állam ellenkérelméhez ‘hivatalból’ nem jutottam hozzá annak ellenére, hogy az örökös rám hivatkozások révén méltán érezhettem magamat érintettnek. A Magyar Állam – kéresem ellenére – sem küldte meg az ellenkérelmét és annak mellékleteit, mindössze egy udvarias levélben tájékoztott arról, hogy engem ‘tisztának’ tart. Az EJEB viszont 2014. július 8-án elküldte hozzám Ungváryék kérelmét, a mellékletek nélkül. Így nem tudom megállapítani, hogy Ungváry mit válogatott össze a periratokból és a bizonyítékokból. Módszereit ismerve erős a gyanúm, hogy a koncepcióját lerontó dokumentumok nem lépték át a magyar államhatárt. (Legalábbis ez a ‘véleményem’)

lehetetlenné teszi a kutatók számára is, hogy állást foglaljanak arról, valamely kijelentés vélemény, tényállítás, vagy valós alpra épülő következtetés, esetleg pusztá spekuláció.

A fenti nyilatkozat ismeretében (amit Ungváry bizonyára nem küldött meg) Koltay András sem írta volna le a következőket:

„A táblázatban szereplő utolsó szövegrész, miszerint K. L. egy egyetemi hallgató »politikai halálát« okozta, akár tényállításnak, akár ténybeli alappal bíró véleménynek minősül is, megítélésem szerint bizonyítható, illetve bizonyítható alappal rendelkezik, hiszen világos, hogy az érintett hallgató 1989-ig nem tölthetett be politikai tisztséget, és az is köztudott, hogy az állami és pártszervek igen gondosan megszürték a soraik közé engedett személyeket, K. L. tevékenysége – az érintettel szembeni nyilvános felszólalása az egyetemi pártszervezet Végrehajtó Bizottságának 1983. március 28-i ülésén – pedig ehhez hozzájárult (e hozzájárulás valós tény, fontossága, szerepe a »politikai halál« előidézésében pedig védett vélemény).”

Nos, a nyilatkozat semmiféle mellőzöttségre nem utal, tehát semmit nem jelentett – különösen nem politikai halált – az én ellenző véleményem. Hacsak az nem jelentette a politikai elhalálozást, hogy a nyilatkozattévő 1989-ig városi KISZ-iskolán tanított. Így állunk a tényekkel, az ügyes és szelektív történelmi módszerekkel, amelyekkel bíróságok, tudományos kutatók egyaránt megvezethetők.

3. Záró gondolatok

Ismételten szeretném hangsúlyozni, Koltay András tanulmánya értékes munka, néhány gondolatmenete, levezetése akár a bírói továbbképzéseken is megadható lehetne tananyagként. Vitám csak ott volt (van) vele, ahol nem rendelkezett a szükséges háttérdokumentumokkal. Ez azonban nem az ő bűne, hanem azé, aki nem hozta teljes körűen képbe. Én ezt az úrt iparkodtam kitölteni, reményeim szerint sikerrel. Írását tananyagértékűnek tartom, az én mostani fragmentumaimat pedig egy ahhoz kapcsolódó ajánlott irodalomnak.¹⁶

Gyakran kerül szóba nálunk a történelmi múlttal való szembenézés, másik oldalról nézve: az elszámoltatás. Koltay András is szóba hozza ezt:

„Ide kívánczó megjegyzés, miszerint a vizsgált ügyek – túl a személyiségvédelem szabályainak jogalkalmazási bizonytalanságain – arra is rámutattak, hogy mennyire nehézkesen végezhető a terhes történelmi múlt magyarországi feltárásának feladata. Mivel elmaradt az őszinte szembenézés a közélet szereplői részéről a kommunista rendszerben végzett tevékenységükkel, és a nyilvánosság is csak töredékesen juthat hozzá ezekhez az információkhoz, ilyen hosszadalmas, és végeredményben megnyugtató módon egyik peres fél számára sem lezárható jogi eljárás, illetve a történelmi tények továbbra is fennmaradó bizonytalansága lehet a következmény. Ha 1989 után mindenki nyíltan vál-

¹⁶ Érdemes lenne alkotmányjogi szemináriumokon is feldolgozni az esetet. Erre nézve történtek már kísérletek a debreceni jogi karon és a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Karán is. Köszönet és hála Ungváry Krisztiánnak, hogy tevékeny elindítója, inspirálója és motorja volt a tananyagfejlesztésnek.

lalta volna korábbi tetteit, vagy erre mindenkit törvény kötelezett volna, jóval kevesebb történelmi hozzájárulásra volna szükség a múlt feltárásához, és az esetleges történelmi tévedések és túlzások is jóval nagyobb arányban lettek volna elkerülhetők.”

Bízom benne, hogy az általam most leírtak egyúttal a múltammal való szembenézésnek is vehetőek, amelyből semmit nem kívánok megtagadni. Nem állok be a damaszkuszi út nagy forgatagába sem, ahol az elmúlt huszonöt év során sokan már önmagukkal is (akár többször is) szembetalálkozhattak.

‘Tetteimért’ vállalom a felelősséget, semmi olyat nem követtem el, ami miatt most szégyenkezni kellene. Közel ötvenezer joghallgatót tanítottam az elmúlt negyven évben, közülük senki nem vádolt meg semmivel a rendszerváltást követően sem. Igaz, nem is szóltak értem egy jó szót akkor sem, amikor Ungváry bemocskolt. Miről, kinek kellene számot adnom? Egy spekuláló történésznek, vagy egy életkoránál fogva az adott kort nem is ismerő Nemzeti Emlékezet Bizottságának? Ezt megelőzően talán nekem kellene az alapfogalmakat is elmagyarázni? (Ungvárynál is sokszor keveredett például a párttitkár a párttitkárhelyetessel, a KISZ a párttal, munkaviszonynak tekintette a társadalmi megbízatást stb.) Egy hatvan év feletti ember már nem szívesen magyaráz el alapfokú ismereteket. Akinek velem kapcsolatban kritikája van, nyugodtan tegye szavá: csak az illető ne legyen előítéletes, a családom becsületébe gázoló, s különösen ne legyen nemzetközi bíróságtól is papírral rendelkező spekuláló történész.